

امتیازات

بیمارستانهای اسلامی

بر بیمارستانهای کنونی

تاریخ بیمارستان و درمان بیماران در کشورهای اروپا

(۳)

مختلف می‌نماید، باید نخست بایک سلسله اعمال سحر و افسون و تشریفات گناه بخشی کلیسا و اودار نمودن بیمار به اعتراف به... روح او را از شر شیاطین و جرثومه‌های خبیثه نجات داد تا زمینه درمان او با داروهای طبی فراهم گردد، آن‌گاه به معالجات جسمی او پرداخته شود. خاورشناس آلمانی، بانو «دکتر زینکورهونکه» می‌نویسد:

برای رسیدگی به بهداشت در بیماری مردم، پناهگاهی زیر نظر پدران دیر و کلیسا وجود داشت که مسافران، زائران، ایتم، معلولین و فقرا از هر سو به آنجاها رو می‌آوردند، اما بیمارستانی که ویژه رسیدگی به بیماران باشد در پایان قرن دوازدهم میلادی پس از حملات صلیبیها و اطلاع از بیمارستانهای اسلامی و مراجعت به بلاد مسیحی تاسیس گردید هر چند که با گذشتن زمان طولانی توانستند بطور کامل

متأسفانه چون خواندن و نوشتن بعضی مطالب هر چند مربوط بقرنها پیش مسی باشد - باندازه ای نفرت آور و مشتمل کننده است که گاهی تصور آن مشکل و حتی از بس دوزخ تمدن انسانی میباشد بافسانه نزدیکتر است تا بحقیقت و واقعیت تاریخی.

به همین دلیل نگارنده از تشریح مفصل (بوژه آنکه همه مطالب در یک مقاله نمی‌گنجد) معذرت خواسته، تنها بانوشتن گوشه‌ای مختصر از چگونگی موضوع، خوانندگان ارجمند را به منابع مربوطه ارجاع می‌دهد.

طبق آنچه مورخان نوشته‌اند چون در کشورهای مسیحی معالجه بیماران تحت نظر کاهنان و گردانندگان کلیسا انجام می‌شد و آنها معتقد بودند: چون بر اثر گناه و خطا، نفوذ شیاطین و موجودات شریر و خبیثه در روح مریض اثر گذارده و بدن وی را دچار بیماریهای

بعد از هشتصد سال از تاسیس نخستین بیمارستان اسلامی درشام) بطور رسمی به درمان بیماران پرداختند. و در سال ۱۵۱۷ شهر Leipzig از استراسبورگ پیروی نمود و بیمارستانی ساخت و در سال ۱۳۵۶ م پاریس همانند این دوشهر اقدام بتاسیس بیمارستان «اوتیل دیو» نمود (۲)

«و فردینسان توتل» دانشمند مسیحی لبنانی می-نویسد :

«اوتیل دیو» نام قدیمی ترین بیمارستان در پاریس است که «قدیس لاندری» در قرن هفتم در نزدیکی کلیسای «نوتردام» آن را تاسیس کرد (۳) و ظاهراً مقصودش قرن هفتم هجری است و گر نه در قرن هفتم مسیحی که خبری از بیمارستان در اروپا نبوده است نیز «دکتر هونکه» مستشرق آلمانی می نویسد:

در اواسط قرن ۱۶ م یکنفر طبیب ایتالیائی (از شارحین قانون ابن سینا) برای اولین بار در یکی از بیمارستانهای «بادو» (ایتالیا) یک سخنرانی پیرامون تطبیق نظریات ابن سینا و جالینوس بر بیماران ایراد کرد و این سخنرانی آنچنان تازگی داشت که دانشجویان طب ازهر سو برای شنیدن آن شرکت کردند و سررصدای عظیمی راه انداخت و زبان بزبان نقل می شد.

آن گاه طبیب دیگری در شهر «ایتنگول» سخنرانی دیگری در این باره ایراد نمود اما این دو سخنرانی، سومی پیدا نکرد تا قرن هیجدهم میلادی که «بارمان-

به درمان بیمارانه پرداختند. سپس اضافه می کند : در بیمارستانی که «قدیس یوحنا» کشیش مسیحی، در شهر «قدس» تاسیس نموده بود بیماران زخمی و آسیب دیده ای بودند که پی در پی خون از محل جراحت یا آمیب های وارده بر بدنشان جاری بود، اما ناگزیر بودند پیش از این که ازهر گونه وسیله امدادی استفاده کنند یا به اطاق و استراحتگاهی راهنمایی شوند مدت درازی به انتظار آماده شدن برای اعتراف بگناه و بازگو کردن خطاها و گناهان خود و خوردن نان شراب آلودی که آنرا جسد خدا! (باصطلاح عشاء ربانی) مینامند معطل شوند (۱) و نیز او می افزاید : در اروپا دانشجویان طب (آنچنانکه در میان عرب آموزش تجربی و تمرینهای عملی معمول بود) اصلاً تمرین و تجربه عملی را نمی شناختند و حتی آموزشگاههای عالی پزشکی به هیچ وجه ارتباطی با بیمارستانها نداشت تا هنگامی که صلیبی ها از جنگ بلاد مقدسه (بیت المقدس و دیگر مراکز زیارتی فلسطین) برگشتند از باب «اینو سال سوم» (۱۱۹۸-۱۲۱۶) که عامل اصلی جنگ چهارم صلیبی بود درخواست تاسیس بیمارستانی مشابه بیمارستانهای حیرت انگیز عربی نمودند اما روزگاریه درازا کشید و این خواسته عملی نشد. بیمارستان شهر «استراسبورگ» فرانسه نخستین بیمارستانی بود که در سال ۱۵۰۰ میلادی (یعنی

۱- شمس العرب تستطع علی الغرب ص ۲۲۴-۲۲۵ بقلم خاورشناس آلمانی بانو دکترین کور هونکه

چاپ بیروت ۱۹۶۹

۲- شمس العرب... ص ۳۱۲ ۳- المنجد فی الادب والعلوم ۴۵

بورهاغه» پزشك هلندی - لیدن - دانشجویان را از رسته خشك علمی برشته عملی و تمرینی در بیمارستانها و ادار نمود آنها هم بیمارستانهایی که از نظر هقب افتادگی و کثیفی، در درجه پست قرار گرفته بود (۱)

بنابر این باید اعتراف کرد که ابتکار پیشرفت این کار، در زیر سایه تعالیم عالیه اسلام و از بسرکت مسلمانان بوده است و تعالیم الهام بخش اسلام و تشویق بیان گذاران از علم و دانش و کار و کوشش، و تعاون و نوه دوستی، نخستین مایه و عاملی بود که مسلمانان را به تحرك و جنبش واداشت، و زیر بنای عالی ترین تمدن بشری را بوجود آورد و حتی گامهای بزرگی در راه تمدن بشری برداشت و دیگران از این رهگذر به تمدن کنونی دست یافتند.

آری مورخان و جهان گردان قدیم - که خود از نزدیک اوضاع بیمارستانهای پیش از قرون وسطی اسلام را مشاهده و بررسی کرده اند - همچنین خاور - شناسان مسیحی اروپائی (که گفته های آنها را در این باره جز حقیقوتی و ثبت واقعات تاریخی، با هیچ چیز دیگری نمی توان تفسیر و توجیه نمود) هر يك با اعجاب و شگفتی فراوان بشرح ساختمانهای مجلل و مفصل بیمارستانهای اسلامی و بخشهای مختلف و تجهیزات و مقررات دقیق پزشکی، عملی و آموزشی و همه نوع پذیرائی رایگان از بیماران پرداخته اند. همه آنها بطور صریح این حقیقت را بازگو کرده اند که اگر مثل مسیحی امروز در جهت امور مادی و تامین نیازمندیهای زندگی و وسایل مبارزه با بیماری

و فقر، رمز تقدم را بدست آورده اند این تمدن و این پیشرفتهای مادی (منهای دردهای بسی درمان و گرفتاریهایی که زائیده آنست) مرهون تعالیم اسلام و رهبر عالی مقام آن و جنبش مسلمانان قرنهای اول اسلام است که حتی «دبیر» استاد دانشگاه نیویورک می نویسد: سلاطین اروپا و امرای مسیحی برای معالجه خود به کشورهای اسلامی رهسپار می شدند به این دلیل که در کشورهای خود وسیله درمان فراهم نبود (۲)

در پایان یاد آوری این نکته لازم است که حتی ریشه مراسم دعا در بیمارستانها و درخواست شفای بیمار از خداوند که فعلا دستاویز تبلیغی میسیونرها و مبشران مذهبی مسیحی قرار گرفته چنانکه اشاره کردیم مربوط به دستورات اسلام و توصیه های قولی و عملی پیامبر و جانشینان اوست. بدیخانه بعضی از مسلمانان بی اطلاع نسبت به مبانی اسلامی، گمان میکنند این کارها مربوط به مسیحیت و از مزایای اخلاقی و نوع دوستی آنهاست چنانکه در موارد دیگری امثال مصافحه و مراسم احترام بمادر و حتی حمایت از حیوانات و بسیاری از آداب اخلاقی را که ریشه آن از اسلام است بحساب مسیحیت گذارده و بدینوسیله تحت تاثیر کارهای آنها واقع می شوند.

امتیازات بیمارستانهای اسلامی بر بیمارستانهای کنونی

باتوجه به آنچه از منابع اصیل دست نخورده و معتبر تاریخی درباره بیمارستانهای اولیه نوشتیم

۱ - شمس العرب ص ۳۱۲

۲ - روح الدین الاسلامی ص ۲۶۹ فصل ۱۷

و بایک بررسی کوتاه در اوضاع و احوال قرون اولیه اسلام و ارزیابی امکانات محدود و خیلی محدودتر از آنچه ما فکر می‌کنیم، در تاسیس و اداره بیمارستانها نسبت به امکانات وسیع و حیرت‌انگیز این عصر که اصلاً قابل مقایسه نیست، باید اعتراف کنیم که بیمارستانهای اسلامی آن عصر طبق مراتب زیر از بیمارستانهای مجهز و درجه اول کنونی جهان، امتیاز و برتری داشته است:

۱- همه چیز برای عموم بیماران رایگان بود و بدون انواع تعمیلات و خرج تراشیهای کمر شکن از هر طبقه بنحو احسن پذیرائی به عمل می‌آمد در حالی که امروز جز برای هده معدودی که با برداشت از حقوقشان بیمه می‌شوند، چنین زمینهای فراهم نیست و بیمه شدگان هم چندان رضایتی از مراکز درمانی ندارند.

۲- پس از مرخص شدن بیمار از بیمارستان، کمکهای نقدی به او پرداخت می‌شده تا دوره نقاهت را بدون زحمت کار بگذرانند چنانکه در قسمتهای گذشته این مقاله از «ویل دورانت» مورخ مسیحی و «عبدالواحد»، مورخ مراکشی نقل کردیم.

۳- هر يك از بخش‌های مردانه و زنانه، پرستاران و خدمه‌اش، از جنس خود بیماران بودند و این موضوع (گذشته از پیشگیری مفاسدی که روش فرنگی مآبانه فعلی بیمارستانها و استخدام دختران و زنان جوان بوجود می‌آورد) خود در رضع روحی بیماران و امکان بیشتر بازگو کردن نیازمندیهای خویش به پرستاران، تاثیر بسزائی می‌بخشد و بیماران در برخورد با پرستاران احساس آزادی بیشتری می-

کردند.

۴- ایجاد مسجد و کتابخانه برای نماز و مطالعه بیماران، که هر يك از این دو چیز به تنهایی می‌توانست نقش موثری در شفای بیماران یا تخفیف بیماری و رفع عقده‌های روحی هر يك از آنها داشته باشد.

البته نباید فراموش کنیم که فعلاً در بیمارستانهای مسیحی که در کشورهای اسلامی وجود دارند، محلی بنام نمازخانه و دعاخانه اختصاص داده می‌شود و بیماران در هر حالی در مراسم شرکت می‌دهند.

اما متأسفانه همه می‌دانیم که اینکارها بیشتر جنبه استعماری و تبلیغات ضد اسلامی دارد تا استشفاء و استمداد از وسایل معنوی.

۵- از همه مهم‌تر، احساس آرامش و اطمینان به باز یافتن سلامت بود که برای بیماران بیمارستانها وجود داشت و اکنون بر اثر از بین رفتن عواطف انسانی و عدم توجه به وظیفه خطیر پزشکی و پرستار و ارزش جان مریض و بالاخره خلاصه شدن همه چیز در پول، دیگر آن آرامش و اطمینان برای مراجعان بیمارستانها و مراکز پزشکی یافت نمی‌شود و با همه حرفها و تشکیلات (آنچه البته بجائی نرسد فریاد است).

۶- بودجه و کلبه مخارج بیمارستان از محل موفقات متعدد و پردرآمدی که همزمان با ساختن بیمارستانها، پیش‌بینی می‌شد تامین می‌گردید و در نتیجه از این رهگذرته براداره دارائی حکومت اسلامی تحمیل می‌شد و نه از بیماران به این عنوان چیزی مطالبه می‌گردید.